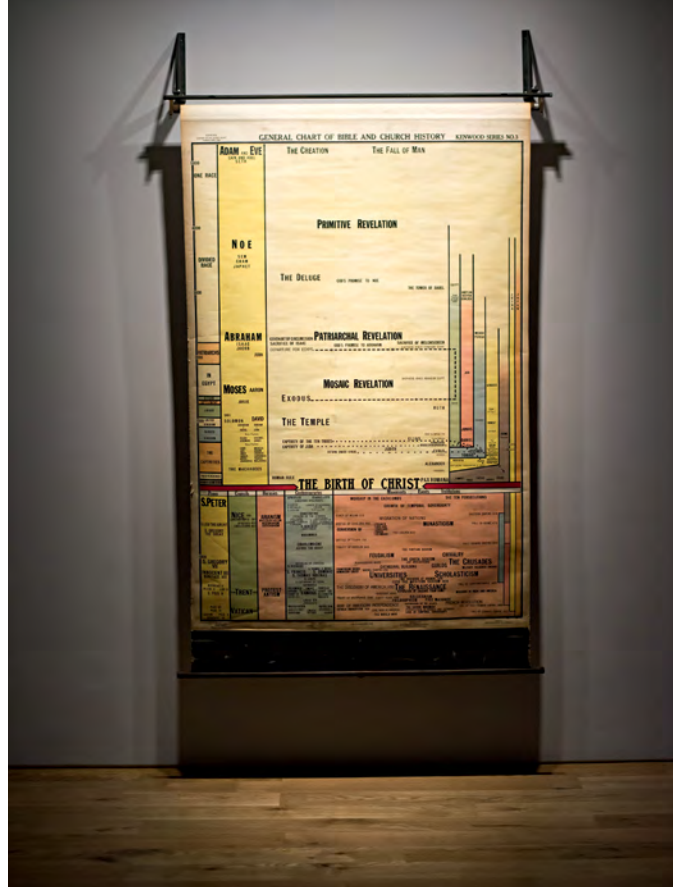

THEASTER GATES

Kültürel Dönüşüm Katalizörü

Son yıllarda yıldızı parlayan bir ‘maker’, Theaster Gates. Şehir planlamacılığı, Afrika dinleri, seramik gibi farklı disiplinlerin peşinden giderek kendine katkılarını sanat dünyasına taşımak için sıradışı bir yöntem seçti. Chicago’nun tekinsiz mahallelerinden birinde terk edilmiş bir evi, geri dönüşüme girmiş eşyaların toplandığı, müzik arşivi ve kütüphane işlevleri olan, performansların gerçekleştiği bir kamusal alana dönüştürdü. Şu anda tüm mahalleyi kültürel bir odağa dönüştüren Gates, 14. İstanbul Bienali için Tophane’de benzer bir proje gerçekleştiriyor.

röportaj hande oynar

A Complicated Relationship Between Heaven and Earth; or, When We Believe, Artes Mundi Prize National Museum, 2014, Installation, Photo: Arnes Mundi, Courtesy the artist

“Güzellik temel bir haktır” demiştiniz. Bir sanatçı, şehir planlamacı ve üniversitede ders veren bir hoca olarak, bu hakkın pek de farkında olmayan bir şehre bunu nasıl öğreteceksiniz?

İstanbul’da her gün bir şeyler yapacağım. Basit ve zarif ama küçük şeyler. Bunları başkalarına hediye edeceğim, zamanımı konuşarak ve dinleyerek geçireceğim. İnsanların benimle o anı paylaşmaları için heyecan duyacaklarını umduğum bir topluşma alanı olacak. Öğretmek değil, paylaşmak için...

İstanbul’a daha önce hiç geldiniz mi? Bienal için araştırma süreciniz nasıldı?

İstanbul’da dört kez geldim. Projelerin hepsi farklı ama her birinde ben gerçek bir öğrenci gibi yanımda hem gerçek sorular hem de bir enerji getirmeye çalışıyorum. Araştırmam aslında, bana ait olan şeyler arasında İstanbul’u ve Türkiye’ye dair bir tarihi aramaktan ve bunlarla ilgili olabildiğince çok şey öğrenmekten ibaret.

Bienal için yaptığınız işi çok merak ediyoruz.

İşin adı ‘Three or Four Shades of Blues’, Charles Mingus’ın 1977’de Atlantic Records’dan çıkan albümünün adı. Bu iş, benim dinleme eyleminin karmaşıklığını dile dökmek çabam

aslında. Burada hem bir insanın diğerini dinlemesinden hem de iki yerin veya iki disiplinin birbirini dinlemesinden bahsediyorum. ‘Three or Four Shades of Blues’ öncelikle, yeni kültürel üretimin gelişebildiği bir yer. Bu üretim sırasında mekanı tanımaya başlıyoruz. Her gün buraya gelip bir şeyler yapıyorum, etrafımdakileri taklit ediyorum, dinliyorum veya onlara bakıyorum. Mekanın içindeyken iki önemli konuyu düşünüyorum: İznik çinileri ve Ahmet Erteğün’ün caz geleneği üzerindeki etkisi. 17. yüzyıldan kalma bir kaseden kişisel koleksiyonumda bulunan bir dizi malzemeye dalarak büyük yaratıcıların izini sürebileceğim ipuçları arıyorum. Onları seslerde ve kilden yaptığım bedenlerin ıslaklığında bulmaya çalışıyorum. Dinleyebildiğim kadar dinleyerek geçmişle arkadaşlığımı su yüzüne çıkarmaya çalışıyorum.

Tophane’de sanat mekanlarıyla mahalle sakinleri arasında süregelen sürtüşmeyi biliyorsunuz. Emlak piyasasının aktörleri, sanatçıların yerleştiği semtlerde fiyatları yükseltme eğiliminde olabiliyorlar. Bu durumdan asıl sanatçılar zarar görse de sanatın varlığı bu tip yerlerde tehdit unsuru gibi algılanmaya başladı. Hemen alt tarafında Karaköy ciddi bir değişim geçirirken Tophane’nin gençleri bu durumu

Theaster Gates, Tarring, 2013, Photo: Sara Pooley, Courtesy the artist

bir tehdit olarak algılayıp buna karşı şiddetli tepkiler gösterebiliyorlar. Farklı şehirlerde yer alan benzer özelliklerdeki semtlerde yaşadığımız deneyime bakarak, Tophane’nin en çok neye ihtiyacı olabileceğini düşünüyorsunuz?

Bu soruyu tam anlamıyla cevaplayabileceğimi sanmıyorum. Ama Tophane’nin neye ihtiyaç duyduğunu söyleyebilirim. Yaratıcılık da ağgözlülük ve para hırsından her zaman uzak değil. Mutenalaştırma benim için varsılığın geçmişten gelene duyarlılık göstermemesi. Paraya dönüştüremediği şeylere değer biçmeye gönülsüz olmak. Gençlerin tepkisi bir adalet yakarışı, ve bu çok da anlaşılır çünkü hızlı bir dönüşüm şiddet içerir. Müteahhitler ve gelecekte kendilerine yer açmak isteyenlerle o yerin eski sahipleri arasında bu duygu bileşimiyle ilgili bir farkındalık olmalı. Bazı zamanlar geçmişle gelecek bir türlü barışmaz. Değişimin en iyi hali, bütüncül olandır, bu da var olanı ortadan kaldırarak olmaz. Bir yerde değişim görme arzumuza dikkat etmeliyiz.

Siz benzer mahallelerde gerçekleşen projeleriniz için hiç protesto edildiniz mi?

Bazı insanlar benim projelerimin ırksal ve mekansal eşitsizlikleri saklamak için bir paravan olduğundan endişe duyuyorlar. Benim bazı mekanlara bağlılığımın ardında, yerel platformlar yaratmanın ve kültüre olan inancımın ötesinde niyetlerim olduğuna inananlar var. Bazı yönleriyle benim işlerimin yok etme amaçlı olduğuna dair bir korku var, halbuki ben sadece kültürün kendi halinde oluşmasına yer açmaya çalışıyorum. Ama bu konudaki soru ve endişeleri de kesinlikle yerinde buluyorum. Bugün geleceğin getirecekleri arasında geçmesi şart olan bir diyalog bu. Anca mekanı zamansal düzlemde düşündüğümüzde, hem protestoların hem de benim emeğimin değerini anlayabiliriz.

Çömlekçi, müzisyen, heykeltıraş, performans sanatçısı... Bana göre daha çok Joseph Beuys’un tanımıyla sosyal bir

heykeltıraşsınız. Sizde sizi en çok etkileyen sanatçılar kimler?

Beni derinden etkileyenler genellikle sanat dünyasının dışından kişiler.

Şehir planlaması okudunuz ve kendinizi her zaman bir ‘maker’ olarak tanımlıyorsunuz. Hayatınızda sanatın yeri nedir?

Aslında kendime yeni yeni sanatçı diyebiliyorum. Whitney Bienali’nden sonra bile, işlerimin hala olgunlaşmakta olduğunu ve herhangi bir unvanı hak etmediğimi düşünüyorum. Birçok sebepten dolayı ‘sanatçı’ unvanı beni pek endişelendirmedi. Çoğu zaman yalnızca bir şeyleri yapmaya çalışan, dünyaya yeni fikirler kazandıran ve objelerle düşünen biriyim.

Yaptığınız şeyin sanat olduğuna ne zaman karar verdiniz?

Sanat karmaşık ve aldatıcı. Benim sanat olduğuna düşündüğüm bazı şeyler başkası için öyle değil. Bence bir bakıma ben hep sanatçıydım ama insanlar benim biraz daha farklı olduğumu düşünüyorlardı.

Artes Mundi Ödülü’nüzü, kazanamayan diğer sanatçılar arasında paylaştırdınız. Kendinize saklayabilirdiniz veya projelerinizden biri için kullanabilirdiniz. Bu cömertlik nereden geliyor?

Ödül açıklanmadan önce, Artes Mundi sanatçılarıyla sohbet ediyorduk. Ödüllerin ne kadar katlanılmaz olduğunu ve birbirimizin işlerine ne kadar saygı duyduğumuzu konuşuyorduk. Kazanan veya kaybeden olmamalı diye düşündük. Bu konuyu ciddiye aldım ve iğgüdüsel olarak teklif ettim. Ne yazık ki bu jest sergideki işlerin önüne geçti. İnsanların paylaşılan ödülünden çok işle ilgili konuşmalarını isterdim. Öyle olması için yapmamıştım ama belki bu jest de bir iş olarak algılanabilir.